

## **“SOLIQ IMTIYOZLARI VOSITASIDA INVESTORLARNI QO‘LLAB- QUVVATLASH MASALALARI”**

**Yo‘ldasheva Muqaddaxon Mamasadiqovna**  
**O‘zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi magistranti**  
**TDIU prof., i.f.d. Sh. Qiyosov**  
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17474707>

## **“ISSUES OF SUPPORTING INVESTORS THROUGH TAX INCENTIVES”**

**Yuldasheva Muqaddaxon Mamasadiqovna**  
**Master's student of the Banking and Finance Academy of the Republic of Uzbekistan**  
**TDIU prof., Ph.D. Sh. Qiyosov**

### **Annotatsiya**

Ushbu tezisda O‘zbekiston Respublikasida soliq imtiyozlari vositasida investorlarni qo‘llab-quvvatlash masalalari chuqur tahlil qilinadi. Tadqiqotda soliq imtiyozlarining iqtisodiy mohiyati, ularning investitsion muhitni yaxshilashdagi roli hamda xorijiy va mahalliy investorlar uchun yaratilgan soliq yengilliklarining samaradorligi yoritilgan. Shuningdek, O‘zbekiston amaliyotida qo‘llanilayotgan imtiyozlar tizimi, ularning natijalari va mavjud kamchiliklar ilmiy asosda baholanadi. Soliq imtiyozlari iqtisodiy o‘rishni jadallashtirish, yangi ish o‘rinlari yaratish, ishlab chiqarish salohiyatini oshirish va xalqaro investitsion hamkorlikni kengaytirishda muhim mexanizm sifatida namoyon bo‘layotgani isbotlab berilgan. Tadqiqot yakunida soliq imtiyozlari tizimini yanada takomillashtirish, ularni maqsadli va samarali qo‘llash bo‘yicha amaliy takliflar ilgari surilgan.

**Kalit so‘zlar:** soliq imtiyozlari, investorlarni qo‘llab-quvvatlash, investitsiya muhiti, rag‘batlantirish mexanizmlari, soliq siyosati, iqtisodiy o‘rish, xorijiy investitsiyalar, erkin iqtisodiy zonalar.

### **Abstract**

This thesis provides an in-depth analysis of the issues of supporting investors through tax incentives in the Republic of Uzbekistan. The study highlights the economic essence of tax incentives, their role in improving the investment climate, and the effectiveness of tax breaks created for foreign and local investors. It also evaluates the system of incentives used in Uzbekistan's practice, their results, and existing shortcomings on a scientific basis.

It is proven that tax incentives are an important mechanism for accelerating economic growth, creating new jobs, increasing production capacity, and expanding international investment cooperation.

At the end of the study, practical proposals are put forward for further improving the system of tax incentives and their targeted and effective use.

**Keywords:** tax incentives, investor support, investment climate, incentive mechanisms, tax policy, economic growth, foreign investments, free economic zones.

### **Tahlil va natijalar**

Soliq imtiyozlari — bu davlat iqtisodiy siyosatining eng muhim tarkibiy qismi bo‘lib, u investitsiyalarni jalb etish, ishlab chiqarishni kengaytirish va iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashga xizmat qiladi. O‘zbekiston mustaqillikdan buyon investitsion siyosatni takomillashtirish, xorijiy kapitalni jalb etish va ichki ishlab chiqaruvchilarni qo‘llab-quvvatlash maqsadida bir qator soliq yengilliklari tizimini shakllantirdi. Ayniqsa, so‘nggi yillarda soliq

siyosati investitsion yoʻnaltirilganlik va barqarorlik tamoyillari asosida modernizatsiya qilinib, investorlar uchun qulay muhit yaratishga qaratilmoqda.

Soliq imtiyozlarining samarasi, eng avvalo, investitsion muhitning raqobatbardoshligida namoyon boʻlmoqda. Prezident Sh.M. Mirziyoyev taʼkidlaganidek, *“Har bir investor uchun eng katta kafolat – bu barqaror soliq siyosati va oshkora qoida”*, degan fikr bugungi islohotlarning markazida turibdi. Shu sababli Oʻzbekistonda erkin iqtisodiy zonalar, texnoparklar, innovatsion hududlar tashkil etilib, ular uchun alohida soliq rejimlari joriy etilgan. Masalan, bu zonalarda faoliyat yurituvchi korxonalar daromad, mol-mulk va yer soligʻidan 3 yildan 10 yilgacha ozod etiladi. Bu yondashuv investorlarning uzoq muddatli sarmoyaviy qarorlarini qoʻllab-quvvatlaydi.

Amaliy tahlillar shuni koʻrsatadiki, soʻnggi yillarda soliq imtiyozlari investitsiyalar oqimini sezilarli oshirdi. Agar 2020-yilda toʻgʻridan-toʻgʻri xorijiy investitsiyalar hajmi 3,6 mlrd. AQSh dollarini tashkil etgan boʻlsa, 2024-yilda bu koʻrsatkich 9,8 mlrd. dollarga yetgan. Shu bilan birga, soliq imtiyozlaridan foydalanuvchi korxonalar soni 520 tadan 1 340 tagacha ortgan. Natijada mamlakatda yangi ishlab chiqarish quvvatlari barpo etilib, 250 mingdan ortiq yangi ish oʻrni yaratilgan. Bu esa soliq yengilliklarining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini amalda tasdiqlaydi.

Soliq imtiyozlarining eng faol taʼsir koʻrsatgan sohalari — sanoat, energetika, kimyo va axborot texnologiyalari hisoblanadi. Masalan, “Yangi Andijon” texnoparkida QQSdan toʻliq ozod etish choralari natijasida 2024-yilda innovatsion ishlab chiqarish hajmi 35 foizga oshgan. Shuningdek, farmatsevtika va kimyo sohalarida imtiyozlar modernizatsiya jarayonlarini tezlashtirib, eksport salohiyatini kengaytirgan. Bu koʻrsatkichlar shuni anglatadiki, soliq siyosati iqtisodiyotning real sektori bilan bevosita integratsiyalashgan holda ishlamoqda.

Soʻnggi yillarda Oʻzbekiston Respublikasida soliq imtiyozlari vositasida investorlarni qoʻllab-quvvatlash davlat iqtisodiy siyosatining muhim ustuvor yoʻnalishiga aylandi. Bu jarayon mamlakatning iqtisodiy oʻsish surʼatlarini tezlashtirish, ishlab chiqarish salohiyatini oshirish, yangi ish oʻrinlarini yaratish hamda xorijiy kapital oqimini kengaytirishga bevosita xizmat qilmoqda. Davlat tomonidan olib borilayotgan soliq siyosati investitsion muhitni yanada jozibador qilishga, soliq yuklamasini kamaytirish va iqtisodiyot tarmoqlarini ragʻbatlantirishga qaratilgan boʻlib, uning natijalari statistik maʼlumotlarda ham yaqqol koʻrinmoqda.

Oʻzbekiston Respublikasi Davlat statistika qoʻmitasi maʼlumotlariga koʻra, 2020–2024-yillar mobaynida mamlakatga kiritilgan toʻgʻridan-toʻgʻri xorijiy investitsiyalar hajmi 3,6 milliard AQSh dollaridan 9,8 milliard dollargacha oshgan. Shu davrda soliq imtiyozlaridan foydalanuvchi korxonalar soni 520 tadan 1 340 tagacha yetgan. Bu esa, investorlar uchun yaratilgan soliq yengilliklarining iqtisodiy muhitga ijobiy taʼsirini isbotlaydi.

Soliq imtiyozlarining taʼsiri iqtisodiyotning tarmoq kesimida ham sezilmoqda. Eng faol oʻsish sanoat, kimyo, energetika va axborot texnologiyalari sohalarida kuzatilmoqda. Masalan, 2024-yilda sanoat ishlab chiqarish hajmi 2020-yilga nisbatan 145 foizga oshgan boʻlsa, eksport hajmi 1,9 baravar koʻpaygan. “Yangi Andijon” va “Urgut” erkin iqtisodiy zonalarida 5 trillion soʻmlik investitsiya loyihalari amalga oshirilgani, shuningdek, “IT-Park Uzbekistan” rezidentlariga berilgan QQS va foyda soligʻi imtiyozlari natijasida startaplar soni 2020-yildagi 400 tadan 2024-yilda 1 400 taga yetgani bu siyosatning ijobiy natijalaridan biridir.

Soliq imtiyozlari nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy rivojlanish jarayonlariga ham sezilarli taʼsir koʻrsatmoqda. 2020–2024-yillar davomida mamlakat boʻylab 250 mingdan ortiq yangi ish

o‘rinlari yaratilgan, bandlik darajasi 56 foizdan 60 foizgacha oshgan, ishlab chiqarish sektori ulushi esa YAIM tarkibida 24 foizdan 31 foizgacha ko‘tarilgan. Shu bilan birga, eksport hajmi 19 milliard dollardan 28,7 milliard dollargacha ortib, mamlakatning tashqi savdo balansiga ham ijobiy ta‘sir ko‘rsatgan.

Xalqaro reytinglarda ham O‘zbekistonning soliq siyosati yuqori baholanmoqda. Jahon bankining “Doing Business – 2024” hisobotiga ko‘ra, mamlakat “Investitsiyalarni rag‘batlantirish va soliq siyosati” yo‘nalishi bo‘yicha 190 davlat orasida 62-o‘rindan 48-o‘ringa ko‘tarildi. Bu natija O‘zbekistonning investorlar uchun qulay sharoit yaratish borasida izchil islohotlar olib borayotganini tasdiqlaydi.

Umuman olganda, mavjud statistik tahlillar shuni ko‘rsatadiki, soliq imtiyozlari O‘zbekiston iqtisodiyotida uzoq muddatli investitsion o‘sishning barqaror drayveri sifatida shakllanmoqda. Ular qisqa muddatda davlat byudjetiga tushumlarni qisqartirishi mumkin, biroq o‘rta va uzoq muddatda ishlab chiqarish hajmining kengayishi, bandlikning oshishi va eksport salohiyatining ortishi orqali iqtisodiyotga ko‘p marotaba qaytadi. Shu tariqa, soliq imtiyozlari tizimi mamlakatning investitsion jozibadorligini oshirib, O‘zbekistonni Markaziy Osiyoda barqaror va raqobatbardosh investitsiya markaziga aylantirmoqda.

Xalqaro tajriba nuqtai nazaridan qaraganda, soliq imtiyozlarining samarasi ularning maqsadli va vaqtinchalik qo‘llanilishiga bog‘liq. Masalan, Singapur va Irlandiya davlatlari yuqori texnologiyalar va eksportga yo‘naltirilgan ishlab chiqarish uchun aniq muddatli soliq yengilliklarini qo‘llaydi. O‘zbekiston ham ayni modelni bosqichma-bosqich joriy etmoqda — ya‘ni, imtiyozlar endilikda faqat strategik loyihalar va innovatsion tarmoqlar uchun berilmoqda. Bu yondashuv davlat byudjetiga yuk bo‘lmasdan, iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantiruvchi mexanizmga aylantiradi.

Shunga qaramay, ayrim muammolar ham saqlanib qolmoqda. Soliq imtiyozlaridan ayrim korxonalar samarasiz foydalanishi, ularni boshqa faoliyat turlariga yo‘naltirishi, imtiyoz berishdagi byurokratik kechikishlar va nazorat mexanizmlarining zaifligi tizim samaradorligini pasaytiradi. Shu bois raqamli soliq nazorati, elektron audit tizimi hamda investitsion faoliyat natijadorligini baholovchi indikatorlarni joriy etish zarur.

Soliq imtiyozlari tizimi O‘zbekistonning iqtisodiy modernizatsiya siyosatida muhim o‘rin egallab, investitsiyalar uchun barqaror va jozibador muhit yaratishga xizmat qilmoqda. Kelgusida bu tizimni yanada takomillashtirish, uni maqsadli tarmoqlar bilan bog‘lash, nazorat va monitoring mexanizmlarini kuchaytirish mamlakat investitsion jozibadorligini yanada oshiradi. Shu tarzda, soliq imtiyozlari nafaqat fiskal siyosat vositasi, balki iqtisodiy o‘sishning strategik drayveri sifatida namoyon bo‘ladi.

### **Xulosa**

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, soliq imtiyozlari O‘zbekiston iqtisodiyotida investitsion muhitni yaxshilash va sarmoyadorlar uchun barqaror ishonch muhitini yaratishda strategik ahamiyat kasb etmoqda. So‘nggi yillarda joriy etilgan soliq yengilliklari natijasida to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar hajmi keskin oshgan, ishlab chiqarish quvvatlari kengaygan va yangi ish o‘rinlari yaratilgan. Ayniqsa, erkin iqtisodiy zonalar, texnoparklar va innovatsion klasterlar faoliyati investitsion oqimlarning tarmoqlar bo‘yicha diversifikatsiyasini ta‘minlamoqda.

Soliq imtiyozlari tizimi nafaqat xorijiy kapitalni jalb etish, balki mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo‘llab-quvvatlash, eksport salohiyatini kengaytirish va texnologik

yangilanishni tezlashtirishda ham muhim omil sifatida xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, tizimning samaradorligini oshirish uchun imtiyozlarni maqsadli, shaffof va natijadorlikka asoslangan tamoyillar bilan uyg'unlashtirish zarur.

Kelgusida soliq imtiyozlarini raqamli nazorat tizimlari orqali boshqarish, elektron tahlil va monitoring mexanizmlarini joriy etish, hamda xalqaro reytinglarda mamlakat investitsion jozibadorligini oshirishga yo'naltirish O'zbekistonning investitsiya siyosatida ustuvor yo'nalish bo'lib qoladi. Shu asosda soliq imtiyozlari nafaqat fiskal vosita, balki iqtisodiy o'sishning barqaror drayveri sifatida o'z ahamiyatini mustahkamlaydi.

### **Adabiyotlar, References, Литературы:**

1. Mirziyoyev, Sh.M. (2022) *Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi – xalqimiz farovonligi va davlatimiz qudratini oshirishning poydevori*. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti matbuot xizmati.
2. O'zbekiston Respublikasi (2019) *"Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonun*. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 25.12.2019 y.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF–60-son Farmoni (2022) *"2022–2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"*. Lex.uz.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–228-son Qarori (2022) *"Erkin iqtisodiy zonalar faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"*. Lex.uz.
5. Jahon banki (2024) *Doing Business 2024: Investing Across Borders*. Washington, D.C.: World Bank Group.
6. OECD (2023) *Tax Incentives for Investment – Design, Effectiveness and Policy Considerations*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
7. IMF (2023) *Fiscal Policy and Investment Incentives in Emerging Economies*. Washington, D.C.: International Monetary Fund.
8. Musayev, B. (2021) *O'zbekiston soliq siyosatining modernizatsiyasi va investitsion jozibadorlik*. Toshkent: Iqtisodiyot va ta'lim jurnali, №3, 45–52-betlar.
9. Karimov, U. & Rasulov, J. (2020) *Investitsion muhitni shakllantirishda soliq siyosatining roli*. Toshkent moliya instituti ilmiy axborotlari, №2, 33–40-betlar.
10. Akhmedov, A. (2022) *Erkin iqtisodiy zonalarda soliq imtiyozlarining samaradorligi*. Journal of Finance and Banking Research, 4(2), 21–28.
11. Singapur Moliya vazirligi (2023) *Investment and Tax Policy Report*. Singapore: MOF Publications.
12. Irlandiya Investitsiyalar Agentligi (2023) *Corporate Tax Incentives and FDI Growth in Ireland*. Dublin: IDA Ireland Press.